

Vergaderjaar 2022–2023

34 089

Regels met betrekking tot de productie en de distributie van elektriciteit en drinkwater op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet elektriciteit en drinkwater BES)

Nr. 19

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR KLIMAAT EN ENERGIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 juli 2023

Met deze brief stuur ik u, mede namens de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), het evaluatierapport van de Wet elektriciteit en drinkwater BES (Bonaire, Sint Eustatius en Saba). Deze wet is op 1 juli 2016 in werking getreden, bevat bepalingen die de functies (productie, distributie, toezicht en handhaving) in de elektriciteits- en drinkwatervoorziening scheiden en introduceert een onafhankelijke rol voor de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) en de Autoriteit Consument en Markt (ACM) (Kamerstuk 34 089, nr. 3 (MvT)). Voor de evaluatie van de wet is door een externe partij onderzoek gedaan door een groot aantal belanghebbenden te interviewen, een literatuurstudie uit te voeren naar de wetshistorie en belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen te betrekken, zoals de energietransitie, de wereldwijde pandemie en de energieconsequenties van het gewapende conflict in Oekraïne.

Het doel van de wet is het tot stand brengen van een betrouwbare, duurzame en betaalbare elektriciteits- en drinkwatervoorziening. Dit is ook de wettelijke prioriteringsvolgorde¹. Uit het rapport blijkt dat de betrouwbaarheid en de duurzaamheid sterk zijn verbeterd. Ondanks substantiële subsidies² lopen de meningen over de betaalbaarheid echter uiteen. Het kabinet zal geen wetwijziging voorstellen voor de Wet elektriciteit en drinkwater BES door de constatering dat, zeker op korte termijn, de betrouwbaarheids- en duurzaamheidsdoelen zijn behaald³ en omdat met betrekking tot de doelstelling betaalbaarheid eerst de bevindingen van de Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland⁴ worden afgewacht. Deze commissie onderzoekt wat huishoudens op Bonaire, Saba en Sint Eustatius nodig hebben om rond te komen en mee te kunnen doen aan de maatschappij in verschillende scenario's en reflecteert op wat de

¹ Een evaluatie van de Wet elektriciteit en drinkwater BES, 27 maart 2023, pagina 5.

² Een evaluatie van de Wet elektriciteit en drinkwater BES, 27 maart 2023, pagina 7.

³ Een evaluatie van de Wet elektriciteit en drinkwater BES, 27 maart 2023, pagina 4.

⁴ Verwacht oktober 2023 (Kamerstuk 36 200 IV, nr. 55).

implicaties van de uitkomsten zijn voor de bredere economische context (Kamerstuk 36 200 IV, nr. 55). Desalniettemin levert de evaluatie van de Wet elektriciteit en drinkwater BES goede hoofdaanbevelingen op, die worden opgepakt en hieronder worden toegelicht per doelstelling.

Betrouwbaarheid

Samen met de ACM en de ILT wordt bezien in hoeverre de vereisten ten aanzien van de verplichte kwaliteits- en capaciteitsdocumenten (KCD's) die de distributeurs van drinkwater en elektriciteit moeten opstellen, kunnen worden verduidelijkt en of de administratieve lasten voor het opstellen van de KCD's mogelijk kunnen worden verlaagd. Dit is ook belangrijk om de regie op de voorzieningszekerheid van de elektriciteitsvoorziening te verbeteren.

Ten aanzien van het monopolistische karakter van de elektriciteits- en drinkwaternetten en de distributie wordt onderzocht of er technische codes op het gebied van elektriciteit kunnen worden opgesteld. De ACM wil hierover in gesprek gaan met de betrokken partijen.

Daarnaast zal worden onderzocht hoe het (technisch) toezicht op de kwaliteit van de elektriciteits- en drinkwatervoorziening op de BES-eilanden kan worden verbeterd. Naast verduidelijking en administratieve lastenverlichting met betrekking tot de KCD's en het onderzoek naar het opstellen van technische codes, wordt ook de rolverdeling tussen de ILT en de ACM bij dit toezicht geëvalueerd.

Duurzaamheid

Ten aanzien van duurzaamheid zijn de in het rapport geadviseerde doelstellingen en kaders al grotendeels vormgegeven door kabinetsbesluiten. Zo stijgt het aandeel hernieuwbare elektriciteit op de drie eilanden door de versnelde verduurzamingsstappen van het kabinet naar gemiddeld 80%. Daarnaast zorgen deze stappen voor een CO₂-reductie van 0,9 Megaton (Kamerstukken 32 813 en 31 239, nr. 1116). Afspraken over de financiering van de investeringen met betrekking tot de centrale verduurzaming zullen hieronder worden toegelicht.

Het kabinet heeft ervoor gekozen centrale verduurzaming, zoals grote zonneweides en batterijparken, te stimuleren met subsidies van in totaal 33,6 miljoen euro. Met 13,5 miljoen euro van dit budget worden er een zonneweide met batterijopslag en windturbines gerealiseerd op Saba. Hiermee wordt op dit eiland binnen enkele jaren ongeveer 90% uit hernieuwbare bronnen opgewekt. Met behulp van 10 miljoen euro aan middelen vanuit het kabinet is de nieuwe zonneweide op Bonaire bijna gerealiseerd. Deze kan waarschijnlijk aan het eind van de zomer van 2023 in gebruik worden genomen. In combinatie met een windpark inclusief batterijopslag wordt de duurzame opwek van energie op Bonaire hiermee verhoogd naar 80%. Op Sint Eustatius wordt met een subsidie van 10,1 miljoen euro door de uitbreiding van een zonneweide met batterijopslag toegewerkt naar 60% duurzame energie (Kamerstukken 32 813 en 31 239, nr. 1116).

Naast deze plannen voor centrale duurzame opwek is er ook interesse in decentrale duurzame opwek, dit zal vooralsnog niet verder worden gestimuleerd in de bestaande bouw. Decentrale verduurzaming (zoals zonnepanelen op daken van huizen) is duurder in de aanleg dan centrale verduurzaming, brengt volgens de nutsbedrijven potentieel de netstabiliteit in gevaar en bevoordeelt voornamelijk huishoudens die kunnen investeren in decentrale elektriciteitsproductie. Onder de huidige

wetgeving is decentrale opwek mogelijk voor eigen gebruik, maar wordt het niet actief gestimuleerd. De eilandsbesturen en nutsbedrijven kunnen zich vinden in een voortzetting van de huidige regels en het kabinet heeft mede daarom ook besloten geen verder onderzoek te doen.

Verder investeert lenW nog bijna 6 miljoen euro in verdere verbeteringen en verduurzaming van de drinkwatervoorziening op de eilanden (Kamerstuk 27 625, nr. 590). Op Saba wordt hiermee de waterinlaat versterkt (waarmee zeewater wordt ingelaten voor de productie van reversed osmosis water en drinkwater), extra watertransportleidingen aangelegd en de waterproductiecapaciteit uitgebreid. Op Bonaire wordt hiermee bijgedragen aan de verdere uitbreiding van de drinkwaterproductie. En op Sint Eustatius wordt het drinkwaternet uitgebreid en verbeterd.

Betaalbaarheid

Omtrent de betaalbaarheid heeft het kabinet de afgelopen jaren substantiële structurele en incidentele subsidies afgegeven en wacht het verder de bevindingen van de Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland af. De afgelopen jaren zijn er structurele subsidies beschikbaar gesteld om de vaste drinkwatertarieven te verlagen (Kamsterstuk 27 625, nr. 590) en zijn de netkosten van elektriciteit gelijkgetrokken met het Europees Nederlandse kostenniveau (Kamerstuk 35 925 IV, nr. 27). Daarnaast zijn er incidentele subsidies verstrekt tijdens de Coronacrisis voor elektriciteit en drinkwater (Kamerstuk 35 925 IV, nr. 27), zijn de vaste nettarieven verlaagd voor minder vermogende gezinnen (Kamerstuk 36 200, nr. 77) en is er momenteel een prijsplafond-maatregel actief (Kamerstuk 36 200, nr. 77). Aanvullend onderzoek om beter inzicht te krijgen zal worden gedaan door de Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland. De commissie heeft tot taak onderzoek te doen naar wat huishoudens op de eilanden nodig hebben om rond te komen en sociaal te participeren. Ook wordt de systematiek van het sociaal minimum onderzocht, inclusief mogelijke scenario's. Ten slotte heeft de commissie ook de taak te reflecteren op de implicaties van de uitkomsten voor de bredere economische context (Kamerstuk 36 200 IV, nr. 55). Gezamenlijk met andere departementen wacht ik het rapport van de commissie met belangstelling af.

Voor de financiële gezondheid van de nutsbedrijven heeft de ACM al de rol die wordt aanbevolen en is er geen interesse vanuit de nutsbedrijven zelf voor technische- of administratieve ondersteuning. Afspraken over de maximale doorwerking in de tarieven ten aanzien van de bestaande financiële positie, het benodigde kapitaal en het ondernemersplan worden al gemaakt door de ACM. De ACM stelt op voorstel van een distributeur de maximale tarieven vast die doorberekend kunnen worden aan de afnemers. Volgens de Wet elektriciteit en drinkwater BES zijn deze tarieven gebaseerd op de werkelijke kosten en een redelijk rendement ter bevordering van een doelmatige bedrijfsvoering⁵. Verder hebben de nutsbedrijven zelf geen interesse in meer technische of administratieve ondersteuning omdat dit botst met de wensen van de nutsbedrijven om onafhankelijk te zijn. Mocht inhuur of meer fte benodigd zijn, dan mag dat van de ACM worden doorberekend in de tarieven.

De corporate governance van de nutsbedrijven zal worden verbeterd door de raden van commissarissen regulier overleg te laten hebben met de toezichthouders. De toezichthouders staan hiervoor open.

⁵ Wet elektriciteit en drinkwater BES (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0037861/2023-01-01>).

Conclusie

De evaluatie bevestigt voor het kabinet dat de Wet elektriciteit en drinkwater BES voor het overgrote deel naar behoren functioneert en dat de doelstellingen van de wet hiermee gediend zijn. Voor de lange en intensieve procedure van een wetswijziging zijn op dit moment te weinig aanknopingspunten.

Het kabinet dankt de onderzoekers en de partijen die inbreng hebben geleverd voor de diepgaande analyse van de wet en de resulterende aanbevelingen. Zo zal ten aanzien van de betrouwbaarheid in samenwerking met de ILT en de ACM worden onderzocht hoe de administratieve lasten kunnen worden verminderd van de kwaliteits- en capaciteitsdocumenten (KCD's). Met betrekking tot de duurzaamheid wordt door de versnelde verduurzamingsstappen van het kabinet toegewerkt naar gemiddeld 80% hernieuwbare elektriciteit op de drie eilanden. En in het kader van de betaalbaarheid wacht het kabinet de bevindingen van de Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland met belangstelling af.

Het kabinet zet zich onverminderd in voor een betrouwbare en betaalbare drinkwater- en energievoorziening op de BES-eilanden en voor de verdere verduurzaming van Caribisch Nederland. Zo kunnen de BES-eilanden een van de eerste kleine eiland(staten) ter wereld worden die bijna volledig gebruik maken van hernieuwbare energie. Hiermee zullen ze een showcase zijn voor andere eilanden die voor eenzelfde uitdaging tot verduurzaming staan.

De Minister voor Klimaat en Energie,
R.A.A. Jetten